

dat, al schrijft vader Mozart enthousiaste brieven over het groot succes van de opera te Milaan, Wolfgang zelf geen nieuwe Italiaanse opdracht in de wacht kon slepen, en *Lucio Silla* nooit ergens anders werd opgevoerd. Het is pas in onze door muzikale geschiedenis en musicologie bezeten tijd, dat de partituur werd bovengehaald (onder meer voor een opname onder de leiding van Leopold Hagen, die er een erg matte, en dus saaie lezing van geeft).

Zeg mij waarom

Waarom moest De Munt schouwborg uitgerekend deze partituur uit de schuif halen voor die zeldzame keer dat regisseur Patrice Chéreau in België werkt? Hier moet aangestipt worden dat de keuze van *Lucio Silla* bij Chéreau zelf ligt. Reeds twaalf jaar geleden, toen hij aan het Piccolo Teatro di Milano werkte, had hij deze jeugdopera van Mozart op de planken willen brengen. Toen hij later Sylvain Cambreling leerde kennen, toen deze de opvoeringen van *Les Contes d'Hoffmann* aan de Parijse opera dirigeerde, kwam hij weer met deze partituur op de proppen. Cambreling kende het werk helemaal niet, maar liet zich door Chéreau bepraten. Het project kreeg pas echt vaste vorm toen Cambreling aan de Munt werkte, Chéreau directeur van het Théâtre des Amandiers te Nanterre werd, en de Scala van Milaan bereid was om de productie mee te financieren. Het bestaan van deze opvoering van *Lucio Silla* heeft dus alles te maken met de overtuigingskracht van Patrice Chéreau.

Hijzelf had in de operawereld naam gemaakt met *Les Contes d'Hoffmann* (1974), *Lulu* van Alban Berg (1979) en vooral met Wagners *Ring* in Bayreuth (1976-1980). Chéreau kan, gezien zijn internationale status van sterregisseur, gelijk welk klassiek werk op de scene brengen, maar daar heeft hij, naar eigen zeggen, geen zin in. Hij wil de concurrentieslag met andere collega's niet aan, en dus is hij naar de marge uitgeweken. In eerste instantie is *Lucio Silla* dan ook een zeer gewaagde onderneming, want de kans was groot dat iedereen op de conventies van de *opera seria* zou afknappen.

Nu heeft Chéreau de tekst van *Lucio Silla* wel aandachtiger gelezen dan de meeste commentatoren, die niet veel meer doen dan herkauwde opvattingen doorgeven. Als Chéreau zegt dat hij het libretto niet zwak vindt, heeft hij volledig gelijk: *Lucio Silla* heeft zelfs een merkwaardig gegeven. Het gaat in deze opera over de Romeinse dictator die verliefd is op Giunia, en daarom haar echtgenoot

Cecilio uit Rome verbant. De echtgenote blijft, ondanks de druk die op haar wordt uitgeoefend, trouw, en Silla weet niet wat hij aanvangen moet. Ten slotte, nadat een aanslag op zijn leven mislukt, en de dader (Cecilio) gevat is, neemt hij, geheel onverwacht, het besluit om iedereen vergiffenis te schenken, af te zien van zijn liefde, en afstand te doen van de macht. Deze overwinning op zichzelf beschrijft hij als zijn grootste triomf, zijn grootste heldendaad.

Het merkwaardige aan dit verhaal is dat het een opeenstapeling is van daden die niet gebeuren. Als men de tekst van dichterbij bekijkt, staan de dialogen ook vol tegenspraak en ontkenningen. De twee eerste replieken bepalen de toon van het hele stuk: "Hemel, ik zit vruchteloos op mijn vriend Cinna te wachten," zucht Cecilio, en de volgende repliek komt van deze Cinna, die zegt "Cecilio, met hoeveel vreugde zie ik je weer." Later zal Silla het altijd hebben over zijn macht, ogenblikkelijk gevolgd door zijn milde zucht tot vergiffenis schenken (*Forza* en *Clemenza* zijn de twee operatieve woorden van de Silla-rol). Giunia spoort haar echtgenoot tot actie aan, maar als hij tot de daad wil overgaan, smeekt ze hem om zijn leven niet op het spel te zetten. Het is deze aarzelende kwaliteit, die Chéreau sterk heeft aangesproken, omdat ze hem zo modern aandoet en omdat hijzelf er zoveel affiniteit mee heeft (in zijn regie van de *Ring* heeft hij van de Wagneriaanse personages grote twijfelaars gemaakt). Zijn besluit over Mozarts opera is: "Le livret de *Lucio Silla* n'est pas idéal mais Mozart y a trouvé beaucoup et il y a une histoire extraordinaire à raconter." (5)

Il faut que ça bouge

Wat Chéreau al evenzeer aantrok, was de strakke vorm zelf. Door de traditionele afwisseling van de verschillende elementen, zit de kans er dik in dat *Lucio Silla* lang en statisch

is. Chéreau heeft getracht om binnen de strakke vorm een spannend toneelgebeuren te bedenken. Hij is hierbij uitgegaan van verschillende stellingen: het solo-karakter van de verschillende aria's heeft hij doorbroken door de antagonist op de scene te laten, en deze te betrekken in een reeks van handelingen: het toneelstuk zou nooit stilvallen om het zingen toe te laten. Daarbij stelde zich natuurlijk meteen het probleem van de recitatieven: die moesten ook door de actiemomenten volledig tot leven komen. Er moest duidelijk gemaakt worden waarom mensen op een bepaald ogenblik een mededeling doen, en waarom ze plots in een beschouwend of emotioneel moment verstrikt zaten. Maar hiermee is de kous nog niet af. De aria zelf houdt zich aan een strak schema, en de talrijke herhalingen bevorderen het statische: het da-capo-element is de vijand van het theater. Maar hier heeft Chéreau een toneelgebeuren bedacht waarbij de handeling gewoon doorgaat: in de gestiek van de acteurs ziet men niet dat men recapituleert. Bij eenzelfde tekst en eenzelfde muziek heeft Chéreau zich afgevraagd wat er emotioneel bij de personages veranderd is, en deze verandering wordt steeds getoond. Het formele van de muziek wordt weggewerkt, en een psychologische spanning treedt ervoor in de plaats.

Het moeilijkste element om te 'psychologiseren' zijn de coloraturen, maar ook hier heeft Chéreau een rijk gamma aan mogelijkheden voorzien: soms drukken de vocalises op één klank wanhoop uit (bij Cecilio), of agressie (Giunia tegenover Silla). De notenwarreling, die Hildesheimer zo irriteerde, krijgt van de regisseur een functie, en wordt meteen een organisch, noodzakelijk element. De coloraturen leveren op deze manier een paar onvergetelijke theatermomenten op (de aria nr. 9 van Cecilio is daar een prachtig voorbeeld van, ook al omdat hij zo schitterend door Ann Murray wordt gezongen) (6). Maar niet alles laat zich in deze vorm